

4.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΣ / ΠΡΟΣΩΠΑ

Είναι τα πλασματικά πρόσωπα που δυναντάρμε στα λογοτεχνικά έργα.

Τα γνωρίσματα των προσώπων

- Όνομα → Αιδύνη πως ο ήρωας είναι πρόσωπο αληθινό, ξεχωριστό, ολοκληρωμένο, αυτόνομη προσωπικότητα

Ανωνυμία → Καθολική διάσταση στα θιώματα
Επιτρέπει ενδεχομένως πιο εύκολα την ταύτιση του αναγνώστη με τον ήρωα

- Εμφάνιση
κ
Ηλικία → Εικονοποίηση του προσώπου στη φαντασία του αναγνώστη
Σκιαγράφηση προσώπων με συνδηλώσεις που εμπεριέχονται σε ανάλογα χαρακτηριστικά
π.χ. αναπηρία → δυστυχία
προκλητική εμφάνιση → ερωτισμός
νιάτα → δυναμισμός
ώριμη ηλικία → σοφία κ.ά.

- Κοινωνική θέση → Αναδεικνύονται → κίνητρα συμπεριφοράς
αιτίες δράσης

- Εθνικότητα
Θρησκείμα
Ιδεολογική τοποθέτηση } → ενδιαφέρον του αναγνώστη
λόγω των δυσκρούσεων
(πολιτικών, θρησκευτικών, ιδεολογικών)
και των ταυτίσεων

- Συμπεριφορά
Ηρώος → Εμπνεύρεται η πλοκή με τη
δυσκρούση χαρακτήρων
Παρουσιάζεται η εξέλιξη της ιστορίας
ως λογική απόρροια της συμπερι-
φοράς κ' του χαρακτήρα των ηρώων.

- Σχέσεις με
άλλα πρόσωπα → Κατανοεί ο αναγνώστης
το ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο
στο οποίο δρα το πρόσωπο
Φωτίζονται τα συναισθήματα
που λειτουργούν ως κίνητρα
της συμπεριφοράς του ήρωα.

Σ.Σ.

Ταύτιση ανώνυμου ήρωα με τον συγγραφέα

Σε ορισμένες περιπτώσεις ο πρωτοπρόσωπος αφηγητής παρα-
μένει ανώνυμος, επιτρέποντας την ταύτισή του με τον συγ-
γραφέα του κειμένου. Σε αυτή την περίπτωση ο συγγραφέας
είτε καταχράρεται όντως προσωπικά του βιώματα
είτε δημιουργεί εκδόπιμα την εντύπωση μιας αυτο-
βιογραφικής καταγραφής

Πού βασίζομαστε, για να χαρακτηρίσουμε έναν ήρωα

Τρόποι αναπαράστασης των ηρώων

Ο χαρακτήρας των προσώπων γίνεται αντιληπτός από:

- Την περιγραφή του αφηγητή
- Τα σχόλια του αφηγητή
- Τα λόγια και τις δκέψεις του ήρωα
(σε διάλογο ή εσωτερικό μονόλογο)
- Τις πράξεις και τις επιλογές του ήρωα
- Τη στάση του απέναντι στα άλλα πρόσωπα
- Τα λόγια και τις κρίσεις των άλλων προσώπων
(πως τους βλέπουν οι άλλοι)
- Την κατανόηση της ονοματοδοσίας τους

Σ.Σ. :

Ο συγγραφέας μπορεί να επιλέξει ως τεχνητή παρουσίασης των προσώπων:

α) Τη ρεαλιστική και επαρκή (κατά το δυνατόν) παρουσίαση των προσώπων

⇒ Ο αναγνώστης «δημιουργεί», «εικονοποιεί» τον ήρωα στη φαντασία του ως αληθινό και ξεχωριστό πρόσωπο

β) Τη σκιαγράφηση των προσώπων εστιασμένη σε συγκεκριμένες ιδιότητες

⇒ Συνδέονται με την εξέλιξη της ιστορίας, την προωθούν, την καθιστούν αληθοφανή.

Για να παρακολουθήσει ο αναγνώστης/η αναγνώστρια την εξέλιξη ενός χαρακτήρα στην πορεία της πλοκής, μπορεί να αναζητήσει:

- Τις επιθυμίες του
- Τα κίνητρα της δράσης του
- Την τακτική που ακολουθεί
- Την ηθική διαδρομή του
- Τις καταστάσεις ή τα πρόσωπα με τα οποία συνέρχεται ή συγκρούεται, για να πετύχει το στόχο του.

Πρόσωπα της ιστορίας: όλα τα πρόσωπα της πραγματικής ιστορίας

Πρόσωπα της αφήγησης: όλα τα πρόσωπα που συμμετέχουν άμεσα ή έμμεσα στην αφήγηση

Κατηγοριοποίηση των προσώπων

α) Βασικά/Κύρια ήρωες ή πρωταγωνιστές

- Παρουσιάζονται με όσο το δυνατόν περισσότερες πληροφορίες
- Πρωτεύουν την εξέλιξη της ιστορίας με τις επιλογές & τη δράση τους
- Επανέρχονται στην αφήγηση συνεχώς
- Διατηρούν σχέσεις με όλα ή με τα περισσότερα πρόσωπα της αφήγησης

β) Δευτερεύοντα

- Η παρουσία τους είναι:
 - Σύντομη ή, έστω, δευτερεύουσα και συμπληρωματική
 - «Τεχνικά» αναγκαία για συγκεκριμένη σκηνή για την εξέλιξη της ιστορίας
- Συχνά επιτρέπουν την καλύτερη κατανόηση των πρωταγωνιστών

Στοιχεία που καθιστούν αληθοφανείς τους ήρωες

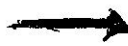
- Η ζωντάνια
- Η πειθακότητα
- Η συνέπεια λόγων και έργων. Αν δηλαδή ο χαρακτήρας μιλάει ή ενεργεί με τρόπο σύμφωνο με:
 - την ηλικία, το φύλο, την κοινωνική τάξη, τη μόρφωση, την εθνικότητά του.
- Η αντιστοιχία με την πραγματικότητα

Οι ήρωες κινούν τα νήματα της αφήγησης.
Πώς; Με τη δράση, με τα λόγια, με τη διωπή,
με τις σχέσεις, με την παρουσία ή την
απουσία, με την εικόνα τους στο περιβάλλον
μ' ένα συναισθηματικό κόσμο που διαδέχεται.

■ Β. Κατάλογος βασικών χαρακτηρισμών

Β.1. Θετικοί χαρακτηρισμοί

- αισιόδοξος, δυναμικός, δραστήριος
- ανιδιοτελής, αλτρουιστής, αφιλοκερδής
- αυθόρμητος, γνήσιος, αυθεντικός, πηγαίος στα συναισθήματά του, ειλικρινής
- αυτοκυρίαρχος, οριοθετημένος, πειθαρχημένος
- εγκρατής, ολιγαρκής
- έμπιστος, αξιόπιστος, φερέγγυος, έντιμος
- ευαίσθητος, συναισθηματικός, ευσυγκίνητος, εξωστρεφής, εκδηλωτικός
- ευγενής, εκλεπτυσμένος, κόσμιος, ευπρεπής
- εύστροφος, οξυδερκής, πνευματώδης, επινοητικός
- ευσεβής, ευλαβής, θεοσεβής
- ηθικός, ενάρετος, ακέραιος, αξιοπρεπής, ανεξίκακος (δηλαδή που δεν επιθυμεί να εκδικηθεί)
- θαρραλέος, τολμηρός, άφοβος, αποφασιστικός, γενναίος
- μορφωμένος, καλλιεργημένος, πεπαιδευμένος, πολιτισμένος, εγγράμματος, φιλομαθής
- νηφάλιος, ψύχραιμος, ήρεμος, πράος
- πολιτικοποιημένος, ιδεολόγος, ενεργός και συμμετοχικός, δημοκράτης
- προοδευτικός, ριζοσπάστης, νεωτεριστής, καινοτόμος, ρηξικέλευθος
- στοργικός, φιλικός, ζεστός, τρυφερός
- συνεπής, υπεύθυνος, σταθερός, πιστός
- συνετός, σώφρων, λογικός, γνωστικός
- υπομονετικός, καρτερικός
- φιλεύσπλαχνος, πονετικός, αλληλέγγυος
- φιλόδοξος, ενεργός και ανήσυχος πνευματικά
- φιλότεχνος, καλαίσθητος, φιλόμουσος

B.2. Αρνητικοί χαρακτηρισμοί

- αδύναμος, ανασφαλής, άτολμος, δειλός, αναποφάσιτος
- αγενής, κακότροπος, αδιάκριτος, ασεβής, άξεστος, αδιάντροπος, ασυνείδητος, αισχρός, απαίδευτος, χυδαίος, ωμός
- αγνώμων, ακάριστος
- ακαλαίσθητος, κακόγουστος, αφιλότεχνος
- ανάλγητος, άπονος, ψυχρός, αναίσθητος, άστοργος, σκληρόκαρδος, απάνθρωπος, σκληρός, αδίστακτος
- αναξιοπρεπής, μικροπρεπής, απρεπής, χυδαίος, ευτελής
- ανάξιος, ανίκανος, ανεπιτήδειος, αδέξιος, ανεπαρκής
- ανειλικρινής, υποκριτής, ψεύτης, προσποιοιτής, ψεύτικος-κίβδηλος, ανέντιμος, δόλιος, υποχθόνιος, ύπουλος
- ανεύθυνος, ασυνεπής, ανακόλουθος
- ανήθικος, αμοραλιστής (δηλαδή που δε διακρίνει το καλό από το κακό), διεφθαρμένος, φαύλος
- ανιαρός, πληκτικός, μονότονος
- ανυπόμονος, βιαστικός, ανήσυχος
- απείθαρχος, ανοριοθέτητος, ασυγκράτητος, ανεξέλεγκτος, παρορμητικός
- άπληστος, ακόρεστος, βουλιμικός
- αρχομάνης, εξουσιομανής
- ασύνετος, άκριτος, απερίσκεπτος, ανεύθυνος, επιπόλαιος, άφρων, επιφανειακός
- αυταρχικός, αντιδημοκρατικός, απολυταρχικός, δεσποτικός
- αφελής, εύπιστος, ανόητος
- αφιλόξενος, άφιλος, αντικοινωνικός, εχθρικός, άστοργος
- βίαιος, βάνανυσος, άγριος, απότομος, επιθετικός, κακοποιοιτικός
- δειλός, άτολμος, άβουλος, λιπόψυχος
- δουλοπρεπής, δουλικός, ανελεύθερος, υποχείριος, υποτελής, υποτακτικός, κόλακας
- δύσπιστος, καχύποπτος, επιφυλακτικός
- εγωιστής, αλαζόνας, επηρμένος, εγωπαθής, εγωκεντρικός, ατομικιστής, ματαιόδοξος, αυτάρεσκος, ναρκισσιστής
- εκδικητικός, μνησικάκος
- εσωστρεφής, μοναχικός, κλειστός
- ευάλωτος, τρωτός, αδύναμος χαρακτήρας
- ιδιοτελής, φιλάργυρος, φιλοχρήματος, παραδόπιστος, καιροσκόπος
- ιδιότροπος, ιδιόρρυθμος, αλλόκοτος, περίεργος, δύστροπος, παράξενος
- κακόβουλος, κακοπροαίρετος, χαιρέκακος, κακεντρεχής, κακοήθης, φθονερός, ζηλόφθων, πονηρός
- κυκλοθυμικός, αμφίθυμος
- μίζερος, απαισιόδοξος, πεσιμιστής, μηδενιστής
- σκληρός, νωθρός, ράθυμος, φυγόπονος, αφιλόπονος, αδρανής, παθητικός, υποτονικός, χαλαρός
- οξύθυμος, ευέξαπτος, ευερέθιστος, εύθικτος
- προσβλητικός, υβριστής, υποτιμητικός, επικριτικός
- συντηρητικός, προγονόπληκτος, αναχρονιστικός, οπισθοδρομικός

■ Α. Κατάλογος βασικών συναισθημάτων

Α.1. Θετικά συναισθήματα

- αγάπη, αφοσίωση, στοργή, τρυφερότητα, συμπάθεια, ενδιαφέρον, φιλικός δεσμός, έρωτας, συναίσθημα έλξης και επιθυμίας
- αναζωογόνηση, τόνωση, ψυχική ενίσχυση, αίσθημα ανανέωσης
- ανακούφιση, αποφόρτιση, κατευνασμός
- αυτοπεποίθηση, σιγουριά
- δικαίωση, αίσθημα αναγνώρισης
- ελπίδα, αισιοδοξία, αδημονία, προσμονή
- εμπιστοσύνη, ασφάλεια
- ενθουσιασμός, πάθος
- έξαψη, έξαρση, ψυχική ένταση
- ευγνωμοσύνη
- ευλάβεια, κατάνυξη, λατρεία, ευσέβεια
- ευτυχία, ευδαιμονία, πλήρης ευχαρίστηση και ικανοποίηση, αγαλλίαση, εσωτερική πληρότητα
- ευχαρίστηση, χαρά, ευφρόσυνη διάθεση, ευδιαθεσία, ευθυμία, ικανοποίηση, ευεξία, ψυχική ευφορία
- επαγρύπνηση, εγρήγορση, ετοιμότητα, εμψύχωση
- θαυμασμός, δέος, μαγεία, γοπευτική έλξη, έκσταση
- θάρρος, αφοβία, τόλμη, αποφασιστικότητα, ψυχική δύναμη, γενναιότητα
- ισορροπία, ψυχική ηρεμία, εσωτερική αρμονία, γαλήνη
- λαχτάρα, ανυπομονησία, έντονη επιθυμία, πόθος
- ξεγνοιασιά, ανεμελιά, χαλάρωση, ηρεμία, πραότητα, εσωτερική γαλήνη
- πίστη, πεποίθηση
- συγκίνηση, συναισθηματική/ εσωτερική ένταση, φόρτιση, πάθος
- συμπόνια, κατανόηση, αλληλεγγύη, συμπάθεια, οίκτος, λύπηση, ευσπλαχνία, συγχώρεση
- υπερηφάνεια, αυτοεκτίμηση, αίσθημα αξιοπρέπειας
- υπομονή, αντοχή, εγκάρτηση

A.2. Αρνητικά συναισθήματα

- αγωνία, φόβος, απόγνωση, απελπισία, τρόμος
- αδυναμία ψυχική, ψυχική εξάντληση και ατονία, ψυχική εξασθένιση και κόπωση, καταπόνηση
- αιφνιδιασμός, κατάπληξη, έκπληξη, ξάφνιασμα, αμηχανία
- ανησυχία, αβεβαιότητα, ανασφάλεια, ενδοιασμός, δισταγμός
- ανία, πλήξη, αθυμία (δηλαδή απουσία καλής διάθεσης, ακεφιά)
- απογοήτευση, αποκαρδίωση, αποθάρρυνση, διάψευση, ματαίωση, παραίτηση, εγκατάλειψη, πτωπάθεια
- αποδοκιμασία, περιφρόνηση, αποστροφή, ενόχληση, αίσθημα αδικίας, παράπονο
- απονία, αναλγησία, απάθεια, απανθρωπιά, σκληρότητα, ωμότητα
- εκνευρισμός, συναισθηματική σύγχυση, ταραχή, ένταση, αναστάτωση, ψυχικός αναβρασμός, ανυπομονησία
- ενοχές, τύψεις
- ευθιξία, ψυχική ευθραυστότητα, ευερεθιστότητα, οξυθυμία
- δυσaréσκεια, δυσφορία, δυσανασχέτηση
- θυμός, οργή, αγανάκτηση, μίσος, αντιπάθεια, περιφρόνηση, απέχθεια, αποτροπιασμός, εκθρότητα, επιθετικότητα
- καχυποψία, δυσπιστία, αμφιβολία, επιφυλακτικότητα
- λύπη, στενοχώρια, κατήφεια, πικρία, θλίψη, πόνος, οδύνη
- μελαγχολία, ακεφιά, κατσούφιασμα, ψυχική ασφυξία, κατάθλιψη, αίσθημα ανικανότητας
- μοναξιά, αίσθημα παραμέλησης, περιθωριοποίησης και απομόνωσης
- νοσταλγία, λαχτάρα επιστροφής, μελαγχολική αναπόληση
- ντροπή, σεμνότητα, συστολή, αιδημοσύνη
- σύγχυση, διαταραχή, απώλεια μνήμης και προσανατολισμού
- ταπείνωση, προσβολή
- υποταγή, αίσθημα εγκλωβισμού και ανελευθερίας
- φθόνος, ζήλια, ζηλοφθονία